

MAMLAKATIMIZDA BARQAROR IQTISODIY O‘SISHNI TA’MINLASHDA REAL IQTISODIYOT KORXONALARINI QO‘LLAB-QUVVATLASH YO‘NALISHLARI

*Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
Real iqtisodiyot kafedrası professori,
i.f.d. Kuvandikov Shukhrat Oblokulovich
MI -121 gurux magistri
Xolmirzaeva Gulrux Akbarovna*

Real iqtisodiyot korxonaları davlatni eng ustuvor va muhim sohasi hisoblangan sanoat sohasini rivojlantirish asosiy vazifamiz desak mubolag‘a bo‘lmaydi. Chunki, sanoat shunday tarmoqki, barcha mamlakatlarning siyosiy, iqtisodiy va tashkiliy intilishlari, ularning xo‘jalik jihatidan birlashishi, ya‘ni iqtisodiy integratsiya tavsifida o‘z ifodasini topadi. Natijada barcha mamlakatlarning tabiiy, mehnat va moliyaviy resurslaridan, fan-texnikaning yutuqlaridan oqilona foydalanish imkoniyatlari yuzaga keladi. Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlarning bosh maqsadi ham ishlab chiqarish korxonalar samaradorligini ta‘minlash asosida xalqimiz farovonligini oshirishga qaratilgandir.

Prezidentimiz Sh.Mirziyoev tomonidan ham «iqtisodiyotni modernizatsiya va diversifikatsiya qilish, mehnat unumdorligini oshirish orqali yuqori iqtisodiy o‘shishni ta‘minlash muhim vazifa sifatida belgilab berilgan. Bu borada mavjud ishlab chiqarish imkoniyatlaridan samarali foydalanish, innovatsion texnologiya va zamonaviy ishlab chiqarish quvvatlarini ishga tushirish hamda bozor talabi asosida mahsulot ishlab chiqarish va mehnat unumdorligini oshirish asosiy vazifalarimizdan biridir. Iqtisodiyotni real sektori korxonalarda aholi farovonligini ta‘minlovchi asosiy omil hisoblanadi.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 2015-yilning sentyabrida Barqaror rivojlanish bo‘yicha o‘tkazilgan sammitida qabul qilingan 70-son rezolyusiyasiga muvofiq, shuningdek, 2030 -yilgacha bo‘lgan davrda BMT Global kun tartibining Barqaror rivojlanish maqsadlarini izchil amalga oshirish bo‘yicha tizimli ishlarni tashkil etish maqsadida Vazirlar Mahkamasining 841-sonli qarorning 8.4-vazifasi ya‘ni “2030 -yilning oxirigacha bo‘lgan butun muddat davomida iste‘mol qilish va ishlab chiqarish tizimlarida resurslardan foydalanishning global samaradorligini asta-sekin oshirib borish hamda iste‘mol va ishlab chiqarishning oqilona modellaridan foydalanishga o‘tish bo‘yicha o‘n yillik harakatlar strategiyasida ko‘zda tutilganidek, iqtisodiy o‘shish atrof-muhit holatining yomonlashuvi bilan birga kechmasligiga intilish” belgilab berilgan. Bundan kelib chiqqan holda ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanish, ishlab chiqarishni

modernizatsiya qilish iste'molchilar talabidan kelib chiqqan holda mahsulot ishlab chiqarish hajmi va narxini belgilash talab etiladi. Bu omillar samaradorlikni asosi hisoblanadi.

Ma'lumki, har bir tarmoq, korxonalar, qolaversa, har bir shaxs o'z ishlab chiqarish faoliyatida foyda olishga intiladi. Foyda ishlab chiqarish xarajatlariga va korxonalar daromadlariga bog'liq bo'ladi. Foyda bilan xarajalar o'rtasidagi farq yoki nisbat tarmoq va korxonalar faoliyatining samaradorligini ifodalaydi. Ishlab chiqarishning eng yuqori samaradorligi ishlab chiqarish xarajatlarini me'yorlashtirish va sotuv hajmini eng maqbul hajmini belgilash asosida ta'minlanadi. Real iqtisodiyot korxonalari tartibli bozorga asoslangan iqtisodiyotda eng kam resurs sarflab yuqori natijaga erishish zarur. Buni keng ma'noda resurs birligi sarfi asosida olingan qo'shimcha daromadlarning o'sib borishini anglatadi. Mazkur jarayon texnologiyalarning o'zgarishi, ishchilar malakasi ortishi, samarali talabni shakllantirilishi asosida ta'minlanadi.

Samaradorlik ijtimoiy ishlab chiqarishni boshqarishning barcha darajalarida aniqlanadi va turli mezonlar yordamida baholanadi. Sanoat korxonalari ishlab chiqarish samaradorligi va uni tavsiflovchi ko'rsatkichlarni bir qator iqtisodchi olimlar tomonidan o'rganib kelingan. Xorijiy yetakchi iqtisodchi olimlardan R.S.Kaplan va D.P.Norton korporativ boshqaruv samaradorligiga baho berib samaradorlikni ta'minlovchi asosiy omil ishchi xodimlar bo'lib, bunda boshqaruv strategiyasi, boshqaruv vazifalarini belgilanishi, faol yetakchilik qobiliyatiga baho bergan. Mazkur mualliflar qarashlarida ishlab chiqarish samaradorligini bir taraflama boshqaruv samaradorligi nuqtai nazaridan yondashgan. Bizning fikrimizcha korxonalarda ishlab chiqarish samaradorligi to'g'risida gap borganda bir omil emas keng ko'lamda qarash lozim. N.Ya.Morozko tomonidan "Iqtisodiy va texnologik daraja" ko'rsatkichi asosida samaradorlik o'rganilgan bo'lib, bunda asosiy e'tibor texnologik jarayonlar ketma-ketligini korxonalarni ishlab chiqarish samaradorligi darajasiga ta'siri va kelajakdagi o'zgarish dinamikalari baholangan. Asosiy e'tibor korxonaning sanoat rivojlanishi darajasini baholashga qaratilib, korxonalarni rivojlanish darajasi korxonalar faoliyatining tijorat samaradorligi va ularning tegishli yoki boshqa tarkibiy elementlari hamda tashkilot ishlab chiqaruvchilarining mehnat unumdorligi indeksi, smenalik samaradorlik koeffitsientlari va rentabellik ko'rsatkichlari o'rganilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mardiyevna, S. G., & Farxodovna, M. R. (2023). Small Service Business Trends. *Nexus: Journal of Advances Studies of Engineering Science*, 2(5), 123-130.
2. Mardiyevna, S. G., & Ugli, Y. S. N. (2023). Development of Entrepreneurship Organizing Enterprise Activity Through. *Gospodarka i Innowacje.*, 35, 564-571.
3. Mardiyevna, S. G., & Panjiyevich, K. S. (2023). Economic Fundamentals of the Development of Services. *Gospodarka i Innowacje.*, 35, 600-607.

4. Shadiyeva, G., & Isoqulov, Z. (2023). NARPAY TUMANIDA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH VA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA AHOLI XOHISH ISTAKLARI. *Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук*, 3(3), 169-179.
5. Шадиева, Г. М. (2023). ОИЛА ХЎЖАЛИГИНИНГ ИҚТИСОДИЙ МУСТАҲКАМЛИГИНИ ТАҲЛИЛ ҚИЛИШ ЙЎЛЛАРИ. *Journal of new century innovations*, 21(1), 91-94.
6. Shadieva, G. M., & Akbarovna, K. S. (2023). THEORETICAL VIEWS ON CONCEPTS OF ENTREPRENEURSHIP. *Journal of new century innovations*, 20(3), 42-45.
7. Shadieva, G. M., & Urozaliev, E. (2022). THE ESSENCE AND STAGES OF DEVELOPMENT OF THE DIGITALIZATION OF THE ECONOMY. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(12), 963-971.
8. Shadieva, G. M., & Urozaliev, E. (2022). THE ESSENCE AND STAGES OF DEVELOPMENT OF THE DIGITALIZATION OF THE ECONOMY. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(12), 963-971.
9. Shadieva, G. M., & o'g'li Isoqulov, Z. S. (2022). WAYS TO REDUCE POVERTY. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(12), 957-962.
10. Shadieva, G. M., & Kulmuradova, R. (2022). THE ROLE OF FAMILY BUSINESS IN IMPROVING THE STANDARD OF LIVING AND ENSURING THE WELL-BEING OF THE POPULATION. *British View*, 7(4).
11. Nodirovna, M. S. (2023). Developing Rural Services and Increasing the Living Standards of the Population in the Republic of Uzbekistan. *Gospodarka i Innowacje.*, 35, 653-661.
12. Шадиева, Г. М. (2023). ОИЛА ХЎЖАЛИГИНИНГ ИҚТИСОДИЙ МУСТАҲКАМЛИГИНИ ТАҲЛИЛ ҚИЛИШ ЙЎЛЛАРИ. *Journal of new century innovations*, 21(1), 91-94.
13. Abdukhaliilovich, S. S., & Ugly, S. F. S. (2023). THE ESSENCE OF THE CONCEPT OF POVERTY. *Journal of new century innovations*, 27(1), 97-100.
14. Abdukhaliilovich, S. S., & Ugly, S. F. S. (2023). THE ESSENCE OF THE CONCEPT OF POVERTY. *Journal of new century innovations*, 27(1), 97-100.
15. Mardievna, S. G., & Zhamshedovich, K. Z. (2023). THE ROLE OF FAMILY BUSINESS IN THE DEVELOPMENT OF THE SERVICE INDUSTRY. *Thematics Journal of Commerce and Management*, 7(1).
16. Шадиева, Г. М. (2023). ОИЛА ХЎЖАЛИГИНИНГ ИҚТИСОДИЙ МУСТАҲКАМЛИГИНИ ТАҲЛИЛ ҚИЛИШ ЙЎЛЛАРИ. *Journal of new century innovations*, 21(1), 91-94.
17. Mardievna, S. G., & Shukhatovna, M. S. (2021). Ways to increase investment potential in samarkand region. *Academicia Globe: Inderscience Research*, 2(11), 44-50.
18. Шадиева, Г. (2021). Оила тадбиркорлигини ривожлантиришда инновацияларнинг айрим назарий жиҳатлари. *Экономика и образование*, (1), 121-126.
19. Мамаюнус, П., & Мардиевна, Қ. Ш. Г. (2021). Маркетинг фаолиятида қўлланиладиган ахборотлар тизими ва уларнинг таснифи. *Development Issues Of Innovative Economy In The Agricultural Sector*, 278.
20. Shadieva, G. M., & Akbarovna, K. S. (2023). THEORETICAL VIEWS ON CONCEPTS OF ENTREPRENEURSHIP. *Journal of new century innovations*, 20(3), 42-45.
21. Shadiyeva, G., & Kholmiraeva, G. (2022). FAMILY BUSINESS AND ITS DEVELOPMENT. *Eurasian Journal of Academic Research*, 2(8), 148-151.
22. Shadieva, G., & Saidmurodov, F. (2022). DEVELOPMENT OF NATIONAL TOURISM AND THEORETICAL FOUNDATIONS OF ITS COMPETITIVENESS. *Eurasian Journal of Academic Research*, 2(8), 115-124.
23. Шадиева, Г. М., & Кувандиқов, Ш. О. (2022). РОЛЬ СЕМЕЙНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ СТРАНЫ. *Current Issues of Bio Economics and Digitalization in the Sustainable Development of Regions*, 59-63.
24. Mardiyevna, S. G., & Abdusamatovich, J. J. (2022). SANOAT 4.0 KONSEPSIYASI VA UNGA TA'SIR ETUVCHI RISKLAR. *Current Issues of Bio Economics and Digitalization in the Sustainable Development of Regions*, 712-721.

25. Пардаев, М. Қ., & Шодиева, Г. М. (2001). Оила хўжалиги иқтисодиёти ва тадбиркорлиги. Самарқанд, СамКИ, 151.
26. Shadieva, G. M. (2022). SOCIO-ECONOMIC CONCEPT OF" FAMILY ECONOMY". Confrencea, 1(1), 239-243.
27. Шадиева, Г. М., & Садинова, Б. Б. (2022). Мамлакатимизда тадбиркорликни ривожлантириш йўллари.
28. Mardievna, S. G., & Zhamshedovich, K. Z. (2023). SYNERGETICS AND ITS ROLE IN SOLVING PROBLEMS OF FAMILY BUSINESS. British View, 8(1).
29. Mardievna, S. G., & Zhamshedovich, K. Z. (2023). THE ROLE OF FAMILY BUSINESS IN THE DEVELOPMENT OF THE SERVICE INDUSTRY. Thematics Journal of Commerce and Management, 7(1).
30. Шадиева, Г., & Шакирова, Ф. (2021). ИҚТИСОДИЁТНИ РАҚАМЛАШТИРИШГА ТРАНСФОРМАЦИЯЛАШУВИДА ИНТЕЛЛЕКТУАЛ МУЛКНИ РАСМИЙЛАШТИРИШНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ. Экономика и образование, (5), 381-384.
31. Mardievna, S. G., & Zhamshedovich, K. Z. (2023). THE ROLE OF FAMILY BUSINESS IN THE DEVELOPMENT OF THE SERVICE INDUSTRY. Thematics Journal of Commerce and Management, 7(1).
32. Шадиева, Г. М. (2022). ОИЛА ХЎЖАЛИГИ ФАРОВОНЛИГИНИ ОШИРИШДА ОИЛАВИЙ БИЗНЕСНИНГ РОЛИ. Архив научных исследований, 2(1).
33. Shadieva, G. M., & Kulmuradova, R. (2022). THE ROLE OF FAMILY BUSINESS IN IMPROVING THE STANDARD OF LIVING AND ENSURING THE WELL-BEING OF THE POPULATION. British View, 7(4).
34. Шадиева, Г. (2021). Оила тадбиркорлигини ривожлантиришда инновацияларнинг айрим назарий жиҳатлари. Экономика и образование, (1), 121-126.
35. Shadieva, G. M., & o'g'li Isoqulov, Z. S. (2022). WAYS TO REDUCE POVERTY. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 10(12), 957-962.
36. Mardiyevna, S. G., & Ugli, A. U. A. (2023). PROVIDING EMPLOYMENT OF THE POPULATION IN RURAL AREAS IN THE DIGITAL ECONOMY. Research Focus, 2(1), 7-10.
37. Pardaeva, O. M., & Shodieva, G. M. (2020). The role of family entrepreneurs in society development. American Journal of Economics and Business Management, 3(5), 194-200.
38. Шадиева, Г. (2021). ОИЛА ТАДБИРКОРЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ИННОВАЦИЯЛАРНИНГ АЙРИМ НАЗАРИЙ ЖИҲАТЛАРИ. Экономика и образование, (1), 121-126.
40. Shadiyeva, G., & Isoqulov, Z. (2023). NARPAY TUMANIDA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH VA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA AHOLI XOHISH ISTAKLARI. Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук, 3(3), 169-179.
41. Мамаюнус, П., & Мардиевна, Қ. Ш. Г. (2021). Маркетинг фаолиятида қўлланиладиган ахборотлар тизими ва уларнинг таснифи. Development Issues Of Innovative Economy In The Agricultural Sector, 278.